

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 8.3.2006
KOM(2006) 105 v konečném znění

ZELENÁ KNIHA

Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii

{SEK(2006) 317}

OBSAH

1.	Energetická strategie pro Evropu: rovnováha mezi udržitelným rozvojem, konkurenceschopností a zabezpečením dodávek	3
2.	Šest prioritních oblastí	5
2.1.	Energie pro růst a pracovní příležitosti v Evropě: dotvoření vnitřního evropského trhu s elektřinou a plynem.....	5
2.2.	Vnitřní trh s energií, který zaručí zabezpečení dodávek: solidarita mezi členskými státy	8
2.3.	Zabezpečení a konkurenceschopnost dodávek energií: cesta k udržitelnější, účinnější a různorodější skladbě zdrojů energií	9
2.4.	Integrovaný přístup k boji se změnami klimatu	10
2.5.	Podpora inovací: strategický plán pro evropské energetické technologie	13
2.6.	Na cestě k soudržné vnější energetické politice.....	15
3.	Závěry	18

ZELENÁ KNIHA

Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii

(Text s významem pro EHP)

1. ENERGETICKÁ STRATEGIE PRO EVROPU: ROVNOVÁHA MEZI UDRŽITELNÝM ROZVOJEM, KONKURENCESCHOPNOSTÍ A ZABEZPEČENÍM DODÁVEK

Evropa vstoupila do nové energetické éry.

- *Je nutné urychleně investovat. V samotné Evropě bude během příštích 20 let nutné investovat přibližně jeden bilion eur, aby bylo možné vyhovět očekávané poptávce po energii a nahradit stárnoucí infrastrukturu.*
- *Závislost na dovozech stále roste. Nebudeme-li schopni zvýšit konkurenceschopnost energie z domácích zdrojů, bude v příštích 20 až 30 letech přibližně 70 % energetických požadavků EU, v porovnání s 50 % v současné době, uspokojováno dováženými produkty – částečně z regionů ohrožených nestabilitou.*
- *Zásoby jsou koncentrovány v několika málo zemích. V současné době je zhruba polovina spotřeby zemního plynu v EU pokryta dodávkami z pouhých tří zemí (Rusko, Norsko a Alžírsko). Podle současných tendencí by se závislost na dovozu zemního plynu během příštích 25 let zvýšila na 80 %.*
- *Celosvětová poptávka po energii stále roste. Očekává se, že celosvětová poptávka po energii – a s ní i emise CO₂ – vzrostou do roku 2030 přibližně o 60 %. Celosvětová spotřeba ropy se od roku 1994 zvýšila o 20 % a odhaduje se, že celosvětová poptávka po ropě poroste o 1,6 % za rok.*
- *Ceny ropy a zemního plynu rostou. V Evropské unii se během posledních dvou let téměř zdvojnásobily a ceny elektřiny tuto tendenci následovaly. Spotřebitele to staví do obtížné situace. Vzhledem k rostoucí celosvětové poptávce po fosilních palivech, napjatých dodavatelských řetězcích a zvyšující se závislosti na dovozech budou ceny zemního plynu a ropy pravděpodobně vysoké i nadále. Mohou však být impulsem pro vyšší energetickou účinnost a inovace.*
- *Naše klima se stále otepluje. Podle Mezivládního panelu pro změny klimatu (IPCC) již skleníkové plyny zeměkouli oteplily o 0,6 stupně. Nebudou-li učiněny žádné kroky, dojde do konce století k oteplení v rozsahu 1,4 až 5,8 stupně. Všechny regiony na světě – včetně Evropské unie – budou čelit závažným důsledkům pro hospodářství a ekosystémy.*
- *V Evropě se dosud nerozvinuly plně konkurenční vnitřní trhy s energií. Pouze v případě, že takovéto trhy budou existovat, budou občané a podniky v EU moci využívat všech výhod zabezpečených dodávek i nižších cen. Pro dosažení tohoto cíle by se měla rozvíjet vzájemná propojení, musí existovat účinné právní a regulační rámce, které se v praxi v plné míře uplatňují, a je třeba přísně vymáhat dodržování pravidel Společenství pro*

hospodářskou soutěž. Kromě toho, má-li Evropa úspěšně čelit řadě úkolů, které před ní stojí, a řádně investovat do budoucnosti, měly by sjednocování odvětví energetiky řídit tržní síly.

Takové je nové energetické prostředí 21. století. Je to prostředí, v němž hospodářské regiony světa závisejí jeden na druhém, pokud jde o zabezpečení dodávek energie a stabilních hospodářských podmínek i pokud jde o zajištění účinných kroků proti změnám klimatu.

Důsledky tohoto prostředí každý přímo pociťuje. Přístup k energii je základem každodenního života všech Evropanů. Naši občané jsou ovlivněni vyššími cenami, ohrožením dodávek energie i změnami evropského klimatu. Udržitelná, konkurenceschopná a bezpečná energie je jedním ze základních pilířů našeho každodenního života.

Toto prostředí vyžaduje společnou evropskou reakci. Vrcholní představitelé států a vlád na svých summitech v říjnu a prosinci roku 2005 tuto skutečnost uznali a požádali Komisi, aby v tomto směru jednala. Nedávné události zdůraznily, že tento úkol je nutno řešit. Přístup založený pouze na 25 individuálních energetických politikách nestačí.

Evropská unie má nástroje, které mohou pomoci. S více než 450 miliony spotřebitelů představuje druhý největší trh s energií na světě. Jedná-li jako jeden celek, má dostatečnou váhu, aby ochránila a prosadila své zájmy. Evropská unie nedisponuje jen velikostí, ale i škálou politik, které může pro nové energetické prostředí použít. EU je světovou jedničkou v řízení poptávky, v podpoře nových a obnovitelných forem energie i ve vývoji nízkouhlíkových technologií. Jestliže Evropská unie jednotně podpoří novou společnou politiku v oblasti energetiky, pak může Evropa být v čele celosvětového úsilí o hledání energetických řešení.

Evropa musí jednat rychle: v odvětví energetiky trvá mnoho let, než se inovace začnou používat. Rovněž musí i nadále podporovat rozmanitost – typů energií, zemí původu a tranzitních zemí. Tímto způsobem se vytvoří podmínky pro růst, pracovní příležitosti, vyšší jistotu a lepší životní prostředí. Práce na řešení této problematiky pokračují již od roku 2000, kdy Komise vydala Zelenou knihu o zabezpečení zásobování energií, ale vzhledem k poslednímu vývoji na trzích s energií je zřejmé, že Evropa potřebuje nový impuls.

Tato zelená kniha uvádí návrhy a možnosti, jež by mohly být základem nové ucelené evropské energetické politiky. Jarní zasedání Evropské rady a Evropský parlament se vyzývají, aby na tuto zelenou knihu reagovaly, což by rovněž mohlo dát popud k rozsáhlé veřejné diskusi. Komise pak předloží návrhy konkrétních akcí.

V této zelené knize je uvedeno šest klíčových oblastí, v nichž je nutné podniknout kroky k řešení úkolů, kterým čelíme. Nejzákladnější otázkou je, zda existuje souhlas s nutností vytvořit novou, společnou evropskou energetickou strategii, a zda mají být udržitelnost, konkurenceschopnost a bezpečnost základními zásadami, na kterých bude tato strategie postavena.

Z toho pak vyvstávají tyto otázky:

1. Konkurenceschopnost a vnitřní trh s energií. Existuje souhlas s tím, že skutečně jednotný trh má pro podporu společné evropské energetické strategie zásadní význam? Jak lze odstranit překážky v provádění stávajících opatření? Jaká nová opatření by se měla učinit pro dosažení tohoto cíle? Jak může EU podnítit velké

investice, které jsou v odvětví energetiky nutné? Jak zajistit, aby měli všichni Evropané přístup k energii za dostupné ceny a aby vnitřní trh s energií přispíval k udržení míry zaměstnanosti?

2. Diverzifikace skladby zdrojů energie. Co by Evropská unie měla učinit, aby Evropa jako celek podpořila diverzifikaci skladby zdrojů energie, která bude šetrná ke klimatu?
3. Solidarita. Jaká opatření musejí být přijata na úrovni Společenství pro prevenci rozvoje krizí v dodávkách energie a pro jejich řešení, pokud nastanou?
4. Udržitelný rozvoj. Jak lze společnou evropskou energetickou strategií nejlépe řešit změny klimatu a nalézt rovnováhu mezi cíli ochrany životního prostředí, konkurenceschopnosti a zabezpečení dodávek? Jaké další akce na úrovni Společenství jsou zapotřebí, aby byly dosaženy stávající cíle? Jsou vhodné další cíle? Jak bychom měli zajistit dlouhodobější bezpečný a předvídatelný investiční rámec pro další rozvoj čistých a obnovitelných zdrojů energie v Evropské unii?
5. Inovace a technologie. Jaké kroky je třeba učinit na úrovni Společenství i na úrovni členských států, aby Evropa zůstala světovou špičkou v energetických technologiích? Jakými nástroji toho lze nejlépe dosáhnout?
6. Vnější politika. Měla by existovat společná vnější energetická politika, aby Evropská unie vystupovala jednotně? Jak mohou Společenství a členské státy podporovat rozmanitost zdrojů dodávek, zejména v případě zemního plynu? Měla by Evropská unie rozvíjet nová partnerství se svými sousedy, včetně Ruska, a s ostatními velkými producenty a spotřebitelskými státy světa?

Vypracování evropské energetické politiky bude dlouhodobým úkolem. Vyžaduje jasný, ale pružný rámec: jasný proto, že představuje společný přístup schválený na nejvyšší úrovni, a pružný v tom smyslu, že je třeba jej pravidelně aktualizovat. Jako základ tohoto procesu tedy Komise navrhuje pravidelné předkládání **strategického přezkumu energetiky EU** Radě a Parlamentu, v němž budou rozebrány otázky, které uvádí tato zelená kniha. Bude představovat hodnotící a akční plán pro jarní zasedání Evropské rady, který bude sledovat pokrok a určovat nové úkoly a reakce ve všech aspektech energetické politiky.

2. ŠEST PRIORITNÍCH OBLASTÍ

2.1. Energie pro růst a pracovní příležitosti v Evropě: dotvoření vnitřního evropského trhu s elektřinou a plynem

Udržitelná, konkurenceschopná a bezpečná energie nemůže být dosažena bez otevřených a konkurenčních trhů s energií, které fungují na základě hospodářské soutěže společností, jejichž cílem je stát se celoevropskými konkurenty, nikoli dominantními vnitrostátními subjekty. Otevřené trhy, nikoli protekcionismus, Evropu posílí a umožní, aby vyřešila své problémy. Skutečně konkurenční jednotný evropský trh s elektřinou a plynem by vedl ke snížení cen, lepšímu zabezpečení dodávek¹ a posílení konkurenceschopnosti. Pomohl by též

¹ „Lessons from liberalised electricity markets“ (Zkušenosti z liberalizovaných trhů s elektřinou). IEA, 2005.

životnímu prostředí, neboť společnosti reagují na konkurenci uzavíráním energeticky ne hospodárných závodů.

V červenci 2007 bude mít každý spotřebitel v Evropské unii – až na několik málo výjimek – zákonem stanovené právo nakupovat elektřinu a plyn od jakéhokoli dodavatele z Evropské unie. Nabízí se tak významná příležitost pro celou Evropu. Ale i když bylo pro vytvoření konkurenčního trhu vykonáno mnoho, práce není doposud dokončena. Mnohé trhy zůstávají z velké části vnitrostátní a jsou ovládány několika málo společnostmi. Mezi přístupy členských států k otevírání trhů zůstává mnoho rozdílů, které brání rozvoji skutečně konkurenčního evropského trhu – včetně pravomocí regulačních orgánů, úrovně nezávislosti provozovatelů sítí na činnostech hospodářské soutěže, pravidel pro distribuční soustavy, režimů bilancování a režimů skladování plynu.

Do konce roku 2006 musí všechny členské státy provést druhou sérii směrnic o elektřině a plynu a Komise musí dokončit své šetření konkurenčního prostředí v oblasti fungování evropských trhů s plynem a elektřinou. Poté bude na základě úplného posouzení dopadů přijato konečné rozhodnutí, zda jsou potřebná případná další právní opatření: zejména pokud jde o zajištění nediskriminačního přístupu k sítím, odpovídající dostupné kapacity sítí, likvidity na trzích s plynem a elektřinou a účinné regulace. Již teď je však zcela jasné, že zvláštní pozornost vyžaduje těchto pět klíčových oblastí:

i) Evropská distribuční soustava

Spotřebitelé potřebují jednotnou evropskou distribuční soustavu, aby se mohl rozvíjet skutečný evropský trh s elektřinou a plynem. Toho lze docílit zajištěním společných pravidel a norem v oblastech, které ovlivňují přeshraniční obchod. V těchto otázkách sice dochází k pokroku, ale příliš pomalu.

Kodex evropské distribuční soustavy by mohl podnitit jednotné, nebo alespoň rovné podmínky pro přístup k distribučním soustavám. Měl by podobu společných pravidel pro otázky regulace, které ovlivňují přeshraniční obchod. Odborníci, zejména energetické regulační orgány jednající v rámci Rady evropských energetických regulačních orgánů a Skupiny evropských regulačních orgánů, již činí první kroky kupředu na regionálním základě. Je ale zapotřebí výraznější a rychlejší pokrok, než budou všechny podniky i soukromí spotřebitelé moci nakupovat elektřinu a plyn od dodavatelů v jiných členských státech. Za tímto účelem Komise přezkoumá, i) co je třeba učinit, pokud jde o rozdíly ve stávajících pravomocích vnitrostátních regulačních orgánů a v jejich nezávislosti, a ii) zda jsou stávající formy spolupráce mezi vnitrostátními regulačními orgány a provozovateli vnitrostátních distribučních soustav dostatečné, nebo zda je nutná užší míra spolupráce – například prostřednictvím **evropského energetického regulačního orgánu**, který by se zabýval přeshraničními záležitostmi. Takový regulační orgán by mohl mít pravomoc rozhodovat v oblasti společných pravidel a přístupů, jako je například kodex evropské distribuční soustavy, a spolupracoval by s provozovateli sítí. **Evropské středisko pro energetické sítě** by rovněž mohlo spojit provozovatele sítí do formálního orgánu, který by byl při práci na kodexu evropské distribuční soustavy nápomocen.

ii) Prioritní plán propojení

Na zasedání Evropské rady v Barceloně v roce 2002 se vrcholní představitelé států a vlád dohodli na zvýšení minimálních úrovní propojení mezi členskými státy na 10 %. Dosud nebylo dosaženo uspokojivého pokroku. Bez navýšení fyzické kapacity nemůže existovat

skutečně konkurenční a jednotný evropský trh: to je obzvláště důležité pro země, jako jsou Irsko a Malta, nebo pro pobaltské státy, které zůstávají „energetickým ostrovem“ z velké části odříznutým od zbytku Společenství. Rovněž je důležité navýšení kapacity elektrorozvodného propojení mezi mnoha oblastmi a zejména mezi Francií a Španělskem, aby se mohla rozvinout skutečná hospodářská soutěž mezi těmito zeměmi. Podobně jsou zapotřebí nové investice do infrastruktury na trzích s plynem. V mnoha členských státech je nutné provést akce na uvolnění kapacit vyhrazených pro bývalé povinné subjekty na základě dlouhodobých smluv v oblasti elektřiny a plynu. Vzájemné propojení je nezbytným mechanismem pro solidaritu.

Je třeba stimulovat investice do infrastruktury z veřejné i soukromé sféry a urychlit postupy povolování. Čím vyšší bude míra propojení v evropské elektrické distribuční soustavě, tím nižší záložní kapacity budou nutné a tím nižší budou časem náklady. To je velmi důležité v současné době, kdy se kdysi předimenzovaná kapacita Evropy stává minulostí. Komise do konce roku 2006 stanoví **konkrétní opatření**, která považuje za důležitá na **úrovni členských států**. Stanoví též další akce **na úrovni Společenství**, například účinnější využití nástrojů pro transevropskou síť.

V neposlední řadě jsou v tomto směru důležité vztahy se Švýcarskem, které je pro elektřinu významnou tranzitní zemí.

iii) Investice do kapacit pro výrobu elektřiny

Aby mohla být nahrazena stárnoucí kapacita pro výrobu elektrické energie a uspokojena poptávka, bude během příštích 20 let Evropská unie potřebovat významné investice. Tím se rozumí i kapacita pro pokrytí špičkového odběru. Musí existovat nezbytná rezerva, která v momentech vysoké poptávky zabrání poruchám a která slouží jako záloha volatelných obnovitelných zdrojů energie. Pro včasné a udržitelné investice je nutný řádně fungující trh, který poskytuje nezbytné cenové signály, pobídky, regulační stabilitu a přístup k financím.

iv) Rovné podmínky: důležitost oddělení přenosu a distribuce od hospodářské soutěže

Přetrvávají významné rozdíly v úrovni a účinnosti oddělení přenosu a distribuce od činností hospodářské soutěže. To znamená, že v praxi jsou vnitrostátní trhy otevřeny korektní a svobodné hospodářské soutěži jen do jisté míry. Ustanovení druhé série směrnic o elektřině a plynu a o oddělení je třeba plně provést, a to nejen co do jejich litery, ale i co do jejich ducha. **Nebude-li výsledkem pokrok na cestě k rovným podmínkám pro všechny účastníky trhu, měla by být zvážena další opatření na úrovni Společenství.**

v) Posílení konkurenceschopnosti evropského průmyslu

Jedním z nejdůležitějších cílů vnitřního trhu s energií je podpora konkurenceschopnosti průmyslu Evropské unie, a tudíž i příspěvek k růstu a pracovním příležitostem. Konkurenceschopnost průmyslu vyžaduje dobře navržený, stabilní a předvídatelný regulační rámec, který respektuje tržní mechanismy. Energetická politika proto musí upřednostňovat nákladově efektivní alternativy a musí být založena na pečlivé ekonomické analýze různých alternativ politiky a jejich dopadu na ceny energií. Zásadní význam má zabezpečení dostupnosti energie za přijatelné ceny. Nepostradatelné jsou minimálně narušované, integrované a konkurenční trhy s elektřinou a plynem. Důležitou úlohu při určování způsobů, jakými lze podpořit konkurenceschopnost všech dotčených průmyslových odvětví, bude hrát nová skupina na vysoké úrovni pro energetiku, životní prostředí a konkurenceschopnost.

Tato otázka vyžaduje například zvážení, jak lze nejlépe uspokojit oprávněné potřeby energeticky náročného průmyslu, ale současně dodržet pravidla hospodářské soutěže. Závěry k této otázce by měly být obsaženy ve zprávě o vnitřním trhu, která je naplánována na konec roku 2006. Mimoto je nutné zvážit, jak nejlépe zajistit účinnou koordinaci mezi Komisí, vnitrostátními energetickými regulačními orgány a vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž.

2.2. Vnitřní trh s energií, který zaručí zabezpečení dodávek: solidarita mezi členskými státy

i) Lepší zabezpečení dodávek na vnitřním trhu

Liberalizované a konkurenční trhy napomáhají zabezpečit dodávky tím, že vysílají správné investiční signály průmyslovým odvětvím, které se trhu účastní. Aby však hospodářská soutěž mohla účinně fungovat, musí být trh transparentní a předvídatelný.

Pro předvídatelnost je rozhodující fyzické zabezpečení evropské energetické infrastruktury před riziky přírodních katastrof a teroristických činů, jakož i zabezpečení před politickými riziky, včetně přerušení dodávek. Rozvoj inteligentních elektrorozvodných sítí, řízení poptávky a decentralizovaná výroba elektřiny – to vše by mohlo pomoci v dobách náhlého nedostatku.

Výše uvedené ukazuje na několik oblastí pro možné budoucí akce:

- Urychlené zřízení **evropské observatoře pro dodávky energií**, která by sledovala zákonitosti nabídky a poptávky na trzích s energií v Evropské unii, zjišťovala pravděpodobné nedostatky infrastruktury a dodávek již v raném stádiu a na úrovni Evropské unie doplňovala práci Mezinárodní agentury pro energii (IEA).
- Zlepšení **bezpečnosti sítě** prostřednictvím vyšší míry spolupráce a výměny informací mezi provozovateli přenosových soustav, pokud jde o vymezení a dohodnutí společných evropských norem bezpečnosti a spolehlivosti. **Formálnější seskupení provozovatelů přenosových soustav**, které by bylo podřízeno evropským regulačním orgánům a Komisi, by mohlo stavět na práci, která již byla zahájena bezprostředně po výpadech dodávky elektřiny v roce 2003. Z tohoto seskupení by mohlo vzniknout **Evropské středisko pro energetické sítě** s pravomocemi shromažďovat, analyzovat a zveřejňovat příslušné informace, jakož i provádět režimy schválené příslušnými regulačními orgány.
- Pokud jde o **fyzické zabezpečení infrastruktury**, další zvážení si zasluhují dvě hlavní akce. Za prvé by mohl být **vypracován mechanismus na přípravu a zajištění rychlé solidarity a možné pomoci zemi, která čelí obtížím vyplývajícím z poškození její základní infrastruktury**. Za druhé by mohly být **přijaty společné normy nebo opatření na ochranu infrastruktury**.

ii) Přehodnocení postoje EU k nouzovým zásobám ropy a zemního plynu a k prevenci narušení

Ropa představuje celosvětový trh a jakákoli významná narušení dodávek, i když jsou jen místní nebo regionální, vyžadují celosvětovou reakci. Uvolnění nouzových zásob, které organizovala Mezinárodní agentura pro energii (IEA) v reakci na hurikán Katrina, fungovalo výborně. Jakékoli silnější akce Společenství v této oblasti by proto měly být slučitelné s tímto

celosvětovým mechanismem. Stále lze směřovat ke koordinovanější reakci Společenství, pokud IEA rozhodne o uvolnění zásob. Zejména by napomohl nový návrh právního předpisu předložený Komisí, který by zajistil **pravidelnější a průhlednější zveřejňování stavu ropných zásob Společenství**, což by přispělo ke zlepšení průhlednosti na trzích s ropou.

Kromě toho by měly být přezkoumány stávající **směrnice o zabezpečení dodávek plynu a elektřiny**, aby se zajistilo, že mohou vyřešit potenciální narušení dodávek. Nedávné zkušenosti nastolily důležité otázky, včetně toho, zda evropské zásoby plynu mohou vyřešit problém krátkodobějších narušení dodávek. Přezkum by měl rovněž posoudit, zda jsou vysílány vhodné signály na podněcování nutných investic do evropských trhů s plynem a elektřinou v následujících letech, včetně investic do zabezpečení dodávek a do infrastruktury, která by umožnila vzájemnou pomoc. Součástí by mohl mimo jiné být **návrh nového právního předpisu o zásobách plynu**, který by zajistil, že EU bude moci reagovat na krátkodobější narušení dodávek plynu způsobem zaručujícím solidaritu mezi členskými státy, ale současně zohledňujícím různé možnosti skladování v různých částech EU.

2.3. Zabezpečení a konkurenceschopnost dodávek energií: cesta k udržitelnější, účinnější a různorodější skladbě zdrojů energií

Každý členský stát a energetická společnost si vybírá svou vlastní skladbu zdrojů energií. Volba jednoho členského státu má však nevyhnutelně dopad na zabezpečení dodávek v sousedních státech i ve Společenství jako celku, jakož i na konkurenceschopnost a životní prostředí. Například:

- rozhodnutí kteréhokoli členského státu spolehnout se při výrobě elektřiny z větší části nebo zcela na zemní plyn má významný vliv na zabezpečení dodávek v sousedních státech v případě nedostatku plynu;
- rozhodnutí členských států související s jadernou energií mohou mít rovněž dalekosáhlé důsledky pro ostatní členské státy, pokud jde o závislost EU na dovážených fosilních palivech a o emise CO₂.

Strategický přezkum energetiky EU by nabídl jasný evropský rámec pro vnitrostátní rozhodnutí o skladbě zdrojů energie. Měl by analyzovat všechny výhody a nevýhody různých zdrojů energie, od domácích obnovitelných zdrojů energie, například větru, biomasy a biopaliv, přes malé vodní elektrárny a energetickou účinnost až po uhelné a jaderné elektrárny, jakož i sekundární účinky těchto změn na Evropskou unii jako celek. Mohl by být založen na standardní metodice.

Například uhlí a lignit se v současnosti v Evropské unii podílí na výrobě elektřiny přibližně jednou třetinou: změny klimatu znamenají, že je tato situace udržitelná pouze tehdy, bude-li na úrovni EU doprovázena sekvencí uhlíku na komerční bázi a čistými technologiemi spalování uhlí.

Přezkum by měl rovněž umožnit transparentní a objektivní diskusi o budoucí úloze jaderné energie v EU pro dotčené členské státy. Jaderná energie v současné době přispívá k výrobě elektřiny v EU přibližně jednou třetinou a představuje největší současný evropský zdroj energie převážně prostý uhlíku, i když je třeba věnovat patřičnou pozornost otázkám jaderného odpadu a bezpečnosti. Evropská unie může hrát užitečnou úlohu a zajistit, aby byly známy veškeré náklady, výhody a nevýhody jaderné energie, což je nezbytné pro objektivní, transparentní a zasvěcenou diskusi.

Dále by mohlo být vhodné se **dohodnout na celkovém strategickém cíli**, který by uvedl do rovnováhy cíle udržitelného využívání energie, konkurenceschopnosti a zabezpečení dodávek. Bylo by třeba jej vypracovat na základě podrobného posouzení dopadů a poskytnout srovnávací ukazatele, pomocí kterých by mohla být posouzena vyvíjející se skladba zdrojů energie v EU; rovněž by mohl Evropské unii pomoci zbavit se rostoucí závislosti na dovozu. Například by **cílem mohla být snaha o určitý minimální podíl bezpečných a nízkouhlíkových zdrojů energie na celkové skladbě zdrojů energie v EU**. Takový srovnávací ukazatel by odrážel možná nebezpečí závislosti na dovozu, demonstroval celkovou snahu o dlouhodobý rozvoj nízkouhlíkových zdrojů energie a umožnil stanovení základních vnitřních opatření potřebných pro dosažení těchto cílů. Spojil by svobodu členských států vybrat si z různých zdrojů energie s potřebou EU jako celku spočívající v takové skladbě zdrojů energie, která v souhrnu splňuje klíčové energetické cíle EU. Strategický přezkum energetiky EU by mohl sloužit jako nástroj pro navržení a následné sledování takových případných cílů, které přijme Rada a Parlament.

2.4. Integrovaný přístup k boji se změnami klimatu

Účinná akce v oblasti změn klimatu je naléhavá a Evropská unie musí i nadále jít příkladem a především pokračovat v práci na co možná nejširší mezinárodní akci. Evropa musí být ambiciózní a musí jednat integrovaným způsobem, který podporuje lisabonské cíle EU.

Evropská unie je již v čele přístupů ke zrušení vazby mezi ekonomickým růstem a rostoucí spotřebou energie. V jejích akcích se robustní zákonodárné iniciativy a programy pro energetickou účinnost spojují s podporou konkurenceschopné a efektivní obnovitelné energie. Závazek Evropské unie bojovat se změnami klimatu je však dlouhodobý.

Má-li se omezit nadcházející celosvětové oteplení na dohodnutý cíl, kterým jsou maximálně 2 stupně nad úroveň před průmyslovou revolucí, měly by celosvětové emise skleníkových plynů dosáhnout vrcholu nejpozději v roce 2025 a poté klesnout nejméně o 15 %, ale možná i o 50 % ve srovnání s úrovní v roce 1990. Tento náročný úkol znamená, že Evropa musí ihned jednat, zejména v otázkách energetické účinnosti a obnovitelné energie.

Akce v oblasti obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti přispějí nejen k boji se změnami klimatu, ale i k zabezpečení dodávek energie a k omezení rostoucí závislosti EU na dovážené energii. Rovněž by mohly v Evropě vytvořit mnoho kvalitních pracovních míst a pomoci Evropské unii udržet si vedoucí pozici v oblasti technologií pro toto rychle rostoucí celosvětové odvětví.

Systém EU pro obchodování s emisemi v tomto směru vytváří pružný a nákladově efektivní rámec pro výrobu energie, která je šetrnější k životnímu prostředí. Úplný přezkum systému EU pro obchodování s emisemi nabízí příležitost pro rozšíření a další vylepšení jeho fungování. Kromě toho systém EU pro obchodování s emisemi představuje jádro postupně se rozšiřujícího celosvětového trhu s uhlíkem, a dává tedy evropským podnikům náskok.

i) Méně znamená více: vedoucí pozice v energetické účinnosti

Účinná politika v oblasti energetické účinnosti neznamená, že je nutné se vzdát pohodlí nebo komfortu. Neznamená ani snížení konkurenceschopnosti. Účinná politika v této oblasti ve skutečnosti znamená pravý opak: vynakládání nákladově efektivních investic do snížení plýtvání s energií, čímž se zvýší životní úroveň a uspoří peníze, a používání cenových signálů, které povedou k odpovědnějšímu, hospodárnějšímu a rozumnějšímu využívání energie. Tržní

nástroje, včetně rámce Společenství pro energetickou daň, mohou být v tomto směru velmi účinné.

I když Evropa již je jedním z energeticky nejúčinnějších regionů na světě, může jít mnohem dál. Ve své Zelené knize o energetické účinnosti z roku 2005 Komise uvádí, že až 20 % energie využitá v Evropské unii by mohlo být uspořeno: znamená to úsporu nákladů na energii ve výši až 60 miliard EUR, významný příspěvek k zabezpečení dodávek energie a vytvoření až jednoho milionu nových pracovních míst v přímo dotčených odvětvích.

Užitečným nástrojem je v tomto směru politika soudržnosti EU, která jako cíle stanoví podporu energetické účinnosti, rozvoj obnovitelných a alternativních zdrojů energie a investice do sítí v případech, kdy jsou důkazy o selhání trhu. Komise vyzývá členské státy a regiony, aby při přípravě svých národních strategických referenčních rámců a operačních programů na období let 2007–2013 pro podporu předkládané strategie účinně využily možnosti, které politika soudržnosti nabízí.

Komise v tomto roce navrhne **akční plán pro energetickou účinnost**, aby tento potenciál využila. Toto úsilí potřebuje trvalou podporu a odhodlání na nejvyšší politické úrovni v celé Evropě. Mnohé z těchto nástrojů, například granty a daňové pobídky, jsou v rukou členských států, a na úrovni členských států je i klíč k přesvědčení veřejnosti, že energetická účinnost může přinést skutečné úspory. Úroveň EU však může mít rozhodující dopad a akční plán navrhne konkrétní opatření, aby byl potenciál 20% úspor dosažen do roku 2020.

Mezi příklady možných akcí patří:

- dlouhodobé cílené kampaně na podporu energetické účinnosti, včetně energetických úspor v budovách, zejména veřejných,
- úsilí o zvýšení energetické účinnosti v odvětví dopravy, a zejména o rychlé zlepšení městské veřejné dopravy ve velkých evropských městech,
- využití finančních nástrojů jako katalyzátoru investic komerčních bank do projektů v oblasti energetické účinnosti a do společností poskytujících energetické služby,
- mechanismy pro stimulaci investic do projektů v oblasti energetické účinnosti a do společností poskytujících energetické služby,
- celoevropský systém „bílých osvědčení“ – obchodovatelných osvědčení, která společností, jež splní a překročí minimální normy energetické účinnosti, umožní tento úspěch „prodat“ jiným společnostem, které tyto normy nesplnily,
- aby bylo možné spotřebitelům a výrobcům poskytnout vodítka, je nutné se více zaměřit na hodnocení a zveřejňování energetické výkonnosti nejdůležitějších výrobků využívajících energii, včetně elektrických spotřebičů, vozidel a průmyslových zařízení. Může být vhodné stanovit v této oblasti minimální normy.

A konečně, energetická účinnost se musí stát celosvětovou prioritou. Akční plán může posloužit jako „startovací rampa“ a katalyzátor pro podobné akce na celém světě v úzké spolupráci s IEA a Světovou bankou. **Evropská unie by měla navrhnout a podpořit**

mezinárodní dohodu o energetické účinnosti, která by zahrnula vyspělé a rozvojové země, jakož i rozšíření dohody Energy Star.

ii) Zvýšení využití obnovitelných zdrojů energie

Od roku 1990 Evropská unie pracuje na ambiciózním a úspěšném plánu stát se světovou špičkou v oblasti obnovitelné energie. Jedním z příkladů je, že Evropská unie má v současné době větrné elektrárny o instalované kapacitě odpovídající 50 uhelným elektrárnám, přičemž náklady během posledních 15 let klesly na polovinu. Trh s obnovitelnou energií v Evropské unii má roční obrát ve výši 15 miliard EUR (polovina světového trhu), zaměstnává kolem 300 000 lidí a je významným vývozcem. Obnovitelná energie začíná cenově konkurovat fosilním palivům.

V roce 2001 se Evropská unie dohodla, že podíl elektřiny z obnovitelných zdrojů energie by měl ve spotřebě EU do roku 2010 dosáhnout 21 %. V roce 2003 schválila, že do roku 2010 by minimálně 5,75 % ze všech druhů benzínu a motorové nafty měla představovat biopaliva. Řada zemí vykazuje rychlý růst využívání obnovitelné energie díky podpůrným opatřením v rámci vnitrostátní politiky. Ale při současných tendencích Evropská unie oba cíle mine o 1–2 procentní body. Jestliže má Evropská unie splnit své dlouhodobější cíle v oblasti změn klimatu a snížit svou závislost na dovozech fosilních paliv, musí tyto cíle nejen splnit, ale i překonat. Obnovitelná energie je zdroj, který na celosvětovém žebříčku výroby elektřiny zaujímá již třetí místo (za uhlím a plynem) a má dostatečný potenciál pro další růst, z čehož by plynuly všechny zmíněné ekologické i ekonomické výhody.

Pokud má obnovitelná energie naplnit svůj potenciál, musí politický rámec poskytovat dostatečnou podporu, zejména stimulovat zvyšování konkurenceschopnosti obnovitelných zdrojů energie, přičemž je třeba respektovat pravidla hospodářské soutěže. Zatímco některé domácí nízkouhlíkové zdroje energie jsou již životaschopné, jiné zdroje, jako například příbřežní zdroje využívající energii větru, vln a přílivu, potřebují pozitivní podporu, aby mohly být využívány.

Plný potenciál obnovitelné energie lze využít pouze prostřednictvím dlouhodobého závazku vyvíjet a instalovat obnovitelné zdroje energie. Souběžně se strategickým přezkumem energetiky EU předloží Komise **pracovní plán pro obnovitelnou energii**. Bude se zabývat klíčovými otázkami pro účinnou politiku EU v oblasti obnovitelných zdrojů energie:

- **aktivní program s konkrétními opatřeními** k zajištění, aby byly splněny stávající cíle;
- **uvážení, které cíle za horizontem roku 2010 jsou nezbytné**, posouzení povahy takovýchto cílů, aby průmysl a investoři měli dlouhodobou jistotu, a uvedení aktivních programů a opatření nezbytných pro jejich uskutečnění. Všechny takové cíle lze doplnit rozšířenými operačními cíli v oblasti elektřiny, paliv a případně vytápění;
- **nová směrnice Společenství o vytápění a chlazení**, která doplní rámec Společenství pro úspory energií;

- **podrobný krátkodobý, střednědobý a dlouhodobý plán** na stabilizaci a postupné snížení závislosti EU na dovážené ropě. Měl by navazovat na stávající akční plán pro biomasu² a na strategii pro biopaliva³;
- iniciativy v oblasti výzkumu, demonstrací a tržní replikace s cílem **posunout čisté a obnovitelné zdroje energie blíže k trhům**.

Pracovní plán by byl založen na pečlivém posouzení dopadů, které porovná zdroje obnovitelné energie s ostatními alternativami, které jsou k dispozici.

iii) *Zachycování a geologické ukládání uhlíku*

Zachycování a geologické ukládání uhlíku v kombinaci s čistými technologiemi spalování fosilních paliv představuje třetí možnou technologii s téměř nulovými emisemi. V současné době může již být ekonomicky nasazena pro lepší vyčerpání ložisek ropy nebo zemního plynu. Může být obzvláště důležitá pro země, které hodlají pokračovat ve využívání uhlí jako bezpečného a hojného zdroje energie.

Tato technologie však potřebuje podnět, který by vedl k vytvoření nezbytných ekonomických pobídek, zaručil právní jistotu soukromému sektoru a zajistil, že nebude narušeno životní prostředí. Je potřebný výzkum a vývoj i demonstrační projekty ve velkém měřítku, aby se u této technologie dosáhlo snížení nákladů, a také tržní pobídky, například obchodování s emisemi, které mohou tuto alternativu učinit ziskovou v dlouhodobějším horizontu.

2.5. Podpora inovací: strategický plán pro evropské energetické technologie

Vývoj a zavádění nových energetických technologií je nezbytným předpokladem pro zabezpečení dodávek, udržitelnost a konkurenceschopnost průmyslu.

Výzkum související s energetikou velkou měrou přispěl k energetické účinnosti (např. v případě motorů automobilů) a prostřednictvím obnovitelných zdrojů energie i k diverzifikaci. Velikost úkolů, které před námi leží, si však žádá zvýšené úsilí.

Pro to je zapotřebí dlouhodobý závazek. Výzkum například umožnil zlepšení účinnosti uhelných elektráren o 30 % za posledních třicet let. K jeho financování na úrovni EU přispěl Výzkumný fond pro uhlí a ocel. Další technický rozvoj by výrazně snížil emise CO₂.

Výzkum s sebou může přinést i obchodní příležitosti. Energeticky účinné a nízkouhlíkové technologie představují rychle rostoucí mezinárodní trh, který bude mít v příštích letech hodnotu miliard eur. Evropa musí zajistit, aby její průmysl zaujímal čelní pozice na světě, pokud jde o tyto technologie a procesy nové generace.

Sedmý rámcový program uznává, že pro naše energetické problémy neexistuje jediné řešení, a zabývá se širokou škálou technologií: technologiemi obnovitelné energie, uvedením technologií čistého spalování uhlí i zachycování a sekvence uhlíku do průmyslové praxe, rozvojem ekonomicky životaschopných biopaliv pro dopravu, novými energetickými vektory, jako jsou vodík a využívání energie způsobem šetrným k životnímu prostředí (např. palivové

² Sdělení Komise – „Akční plán pro biomasu“ - KOM(2005) 628, 7.12.2005.

³ Sdělení Komise – „Strategie Evropské unie pro biopaliva“ - KOM(2006) 34, 8.2.2006.

články), energetickou účinností, jakož i pokročilou jadernou fúzí a rozvojem fúze prostřednictvím provádění dohody o ITER.

Evropská unie potřebuje **strategický plán pro energetické technologie** podpořený patřičnými prostředky. Měl by urychlit rozvoj slibných energetických technologií, ale také pomoci vytvořit podmínky, aby takovéto technologie mohly být účinně a efektivně uvedeny na evropské i světové trhy. Nesmí se zapomenout ani na výzkum v oblastech s vysokou spotřebou energie, jako jsou bydlení, doprava, zemědělství, zemědělsko-průmyslová odvětví a materiály. Navržený Evropský technologický institut (EIT) by mohl hrát důležitou úlohu na cestě k tomuto cíli.

Plán by měl posílit výzkumné úsilí na evropské úrovni, aby se zabránilo překrývání vnitrostátních technologických a výzkumných programů a aby se zaměřila pozornost na dohodnuté cíle na úrovni EU. Průmyslem vedené evropské technologické platformy v oblasti biopaliv, vodíkových a palivových článků, fotoelektrických systémů, technologií čistého spalování uhlí a elektrorozvodných sítí pomáhají rozvíjet společně dohodnuté plány výzkumu a strategie zavádění.

Evropská unie musí zvážit způsoby financování strategičtějšího přístupu k výzkumu v energetice a učinit další kroky na cestě k integraci a koordinaci programů a finančních prostředků pro výzkum a inovace ve Společenství i v členských státech. Zúčastněné strany a subjekty s rozhodovací pravomocí na vysoké úrovni musí stavět na zkušenostech a výstupech evropských technologických platforem, rozvíjet evropskou vizi transformace energetického systému a maximalizovat účinnost celkového výzkumného úsilí.

Všude, kde to bude vhodné, a zejména pokud jde o rozvoj „základních trhů“ pro inovace, by Evropa měla jednat – organizovat rozsáhlé integrované akce s potřebným kritickým množstvím, které zmobilizují soukromé podniky, členské státy a Evropskou komisi v rámci partnerství veřejného a soukromého sektoru, nebo usilovat o integraci energetických výzkumných programů prováděných na úrovni Společenství i členskými státy. Příkladem sehraných akcí EU na dosažení konkrétních cílů jsou dlouhodobý projekt ITER související s energetikou a mezinárodně koordinovaná iniciativa „Generation IV“, která se zaměřuje na vývoj bezpečnějších a udržitelnějších reaktorů. Evropa by měla rovněž investovat do jiných možných budoucích forem energie, jako jsou vodíkové a palivové články, zachycování a ukládání uhlíku, obnovitelné technologie ve velkém měřítku, například solární tepelné elektrárny, jakož i do výhledů s ještě delším horizontem, například do hydrátů methanu. Také je třeba zvážit, jak mobilizovat prostředky Evropské investiční banky na podporu výzkumu a vývoje v energetice, který by byl blízký trhu, a jak rozšířit spolupráci v oblastech celosvětového zájmu.

Akce na urychlení rozvoje technologií a na snižování nákladů na nové energetické technologie musí být doplněny politickými opatřeními, která otevrou trh a zajistí, že se na něj dostanou stávající technologie, které účinně řeší změny klimatu. Nové technologie musejí čelit velkým vstupním překážkám, neboť konkurují zavedeným technologiím a obrovským blokováním investicím do současného energetického systému, který je z velké části založen na fosilních palivech a na centralizované výrobě elektřiny. Systém EU pro obchodování s emisemi, zelené certifikáty, výkupní sazby a ostatní opatření mohou zajistit, že zavádění ekologicky šetrné výroby, přeměny a využití energie bude finančně životaschopné. Tato opatření mohou na trh vyslat silné politické signály a vytvořit stabilní prostředí, ve kterém průmysl může činit potřebná dlouhodobá investiční rozhodnutí. Program „Inteligentní energie

– Evropa“ rovněž poskytne potřebné nástroje a mechanismy k překonání netechnických překážek v zavádění nových a účinných energetických technologií.

2.6. Na cestě k soudržné vnější energetické politice

Úkoly, kterým Evropa čelí v oblasti energetiky, vyžadují soudržnou vnější politiku, která Evropě umožní společně s jejími energetickými partnery z celého světa sehrát daleko účinnější mezinárodní roli při řešení společných problémů. Soudržná vnější politika je nezbytná pro udržitelné, konkurenceschopné a bezpečné dodávky energie. Představovala by výraznou změnu ve vztahu k minulosti a ukázala by, že se členské státy zavázaly ke společnému řešení sdílených problémů.

První krok spočívá v dosažení dohody na úrovni Společenství o cílech **vnější energetické politiky** a o akcích, které jsou nutné na úrovni Společenství a na vnitrostátní úrovni k jejich dosažení. Efektivita a soudržnost vnější energetické politiky Evropské unie závisí na pokroku v oblasti vnitřní politiky a zejména na vytvoření vnitřního trhu s energií. Výše zmíněný **strategický přezkum energetiky EU** by sloužil jako základ pro uskutečnění této společné představy. Tento přezkum by zahrnoval hodnotící a akční plán pro Evropskou radu, který bude sledovat pokrok a určovat nové úkoly a reakce. Průběžné monitorování by mělo být prováděno v podobě pravidelných formálních diskusí na politické úrovni Společenství, kterých by se zúčastnily členské státy a Komise způsobem, který je ještě třeba navrhnout. Přezkum by byl pro všechny účastníky evropské energetiky jak na úrovni Společenství, tak i na vnitrostátní úrovni jednotným referenčním bodem. Umožnil by nejen účinnou výměnu informací, ale také skutečnou koordinaci přístupů, čímž by Evropská unie získala možnost opravdu „hovořit jednotně“.

Výhody tohoto přístupu pro dimenzi vnější politiky by byly zvláště významné. Měl by zahrnovat řadu klíčových cílů a nástrojů:

i) Jednoznačná politika v oblasti zabezpečení a diverzifikace dodávek energie

Taková politika je nezbytná jak pro EU jako celek, tak i pro jednotlivé členské státy či regiony, a je zvláště vhodná pro zabezpečení dodávek zemního plynu. Proto by mohly být v rámci výše zmíněného přezkumu navrženy **jednoznačné priority pro modernizaci a výstavbu nové infrastruktury**, které jsou nutné pro zabezpečení dodávek energie v Evropské unii, zejména nové plynovody a ropovody a terminály pro zkapalněný zemní plyn (LNG) a pro používání pravidel pro přístup tranzitních zemí a třetích stran ke stávajícím potrubním vedením. Příklady zahrnují například nezávislé dodávky prostřednictvím plynovodů z kaspické oblasti, severní Afriky a Středního východu do Evropské unie, nové terminály LNG zásobující trhy, které se v současnosti vyznačují nedostatečnou mírou hospodářské soutěže mezi dodavateli zemního plynu, a ropovody ve střední Evropě, které mají usnadnit přepravu ropy z kaspické oblasti do EU přes Ukrajinu, Rumunsko a Bulharsko. Navíc by mohla být v rámci přezkumu uznána konkrétní politická, finanční a regulační opatření potřebná k tomu, aby byly podniky aktivně podporovány k provádění takových projektů. Nová strategie vztahů mezi Evropskou unií a Afrikou, která předpokládá, že prioritní oblastí bude propojení energetických systémů, by též mohla napomoci tomu, aby Evropa diverzifikovala své zdroje dodávek ropy a zemního plynu.

ii) *Energetická partnerství s producenty, tranzitními zeměmi a ostatními mezinárodními účastníky*

Evropská unie a její energetičtí partneři jsou na sobě vzájemně závislí. To se odráží na dvoustranné a regionální úrovni v řadě specifických dialogů o energetice, které Evropská unie vede s mnoha producenty a tranzitními zeměmi⁴. Rovněž otázky energetiky jsou stále významnějším tématem politických dialogů Evropské unie s ostatními důležitými spotřebiteli energie (například se Spojenými státy, Čínou a Indií), včetně dialogů na mnohostranných fórech, jakým je například fórum skupiny G8. Tyto dialogy by měly být vedeny v duchu společných představ vyplývajících z přezkumu.

a) *Dialog s významnými producenty energie / dodavateli energie*

Evropská unie má fungující vztahy s hlavními mezinárodními dodavateli energie, včetně zemí OPEC a Rady pro spolupráci v Perském zálivu. **Nová iniciativa je obzvláště vhodná, pokud jde o Rusko**, nejdůležitějšího dodavatele energie do Evropské unie. Evropská unie jako největší odběratel energie z Ruska je v tomto vztahu nezbytným a rovnocenným partnerem. Vytvoření společné vnější energetické politiky by mělo představovat výraznou změnu v tomto energetickém partnerství jak na úrovni Společenství, tak i na úrovni jednotlivých členských států Unie. Skutečné partnerství by oběma stranám přineslo bezpečnost a předvídatelnost, a tím by připravilo cestu nezbytným dlouhodobým investicím do nových kapacit. Znamenalo by též korektní a vzájemný přístup na trhy a k infrastruktuře, zejména včetně přístupu třetích stran k potrubnímu vedení. Na základě těchto zásad by měla být zahájena práce na iniciativě v oblasti energetiky. Výsledky by poté mohly být začleněny do rámce pro vztahy mezi EU a Ruskem, který má v roce 2007 nahradit stávající Dohodu o partnerství a spolupráci mezi EU a Ruskem. Kromě toho by v rámci skupiny G8 mělo být prohloubeno úsilí o urychlení ratifikace Smlouvy o energetické chartě ze strany Ruska a o ukončení jednání o Tranzitním protokolu.

b) *Vybudování celoevropského energetického společenství*

V souladu s evropskou politikou sousedství a jejími akčními plány (a kromě současné práce, která je prováděna v souvislosti s dohodami o partnerství a spolupráci a dohodami o přidružení) usiluje EU již nějakou dobu o rozšíření svého trhu s energií s cílem zahrnout sousední země a postupně je přiblížit k vnitřnímu trhu EU. Vytvoření „společného regulačního prostoru“ v Evropě by znamenalo, že by se postupně vyvíjela pravidla pro společný obchod, tranzit a životní prostředí, jakož i pro harmonizaci a integraci trhů. Tím by pro EU a její sousední země vznikl předvídatelný a transparentní trh, který podporuje investice a růst a který znamená spolehlivost dodávek energie. Stávající politický dialog, obchodní vztahy a nástroje financování Společenství lze dále rozvíjet a pro ostatní partnery zde existuje potenciál pro nové dohody nebo jiné druhy iniciativ.

Například na základě Smlouvy o energetickém společenství s partnery v jihovýchodní Evropě a vybudování trhu s elektřinou se zeměmi Maghrebu a trhu se zemním plynem se zeměmi Mašreku by mohlo být vytvořeno **celoevropské energetické společenství** pomocí nové Smlouvy i dvoustranných dohod. Někteří významní strategičtí partneři, včetně **Turecka a Ukrajiny**, by měli být podporováni v úsilí o přistoupení ke Smlouvě o Energetickém

⁴ Jedná se především o Rusko, Norsko, Ukrajinu, země v Kaspické nížině, země Středomoří, OPEC a Rady pro spolupráci v Perském zálivu.

společenství pro jihovýchodní Evropu. Země **kaspické oblasti a Středomoří** jsou významnými dodavateli zemního plynu a zároveň tranzitními zeměmi. Rostoucí význam **Alžírsko** jako dodavatele zemního plynu do Evropské unie by mohl směřovat ke konkrétnímu energetickému partnerství.

Jako jednomu z nejdůležitějších strategických energetických partnerů EU by mělo být také Norsku usnadněno jeho úsilí o udržitelný rozvoj zdrojů v nejsevernějších částech Evropy a o přistoupení ke Smlouvě o Energetickém společenství pro jihovýchodní Evropu.

Tento rámec by též nabídl jasnější předpoklady **pro podporu nejlepšího dlouhodobého využití investic Společenství prostřednictvím transevropských energetických sítí** a jejich rozšíření na partnery ve třetích zemích a pro maximalizaci dopadu na bezpečnost zdrojů dodávek energie Evropské unie vyčleněných pro odvětví energetiky ve třetích zemích. To je zvláště důležité pro nový nástroj sousedství a pro financování Evropskou investiční bankou a Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj. V této souvislosti jsou programy partnerství a příspěvky k úvěru zásadními prvky pro vnější strategickou energetickou infrastrukturu.

iii) Účinná reakce na vnější krizové situace

Mělo by se zvážít, jak nejlépe reagovat na vnější energetické krize. Nedávné zkušenosti v souvislosti s ropou i zemním plynem ukázaly, že Společenství musí být schopno rychle a zcela koordinovaným způsobem reagovat na takovéto události. Evropská unie nemá k dispozici žádný formální nástroj pro řešení vnějších dodávek energie. Pomoci by mohl **nový, formálnější a cílenější nástroj pro řešení případů nouzových vnějších dodávek**. Tento nástroj by například mohl zahrnovat postup pro sledování, který zajistí včasné varování a zvýší schopnost reakce v případě vnější energetické krize.

iv) Začlenění energetiky do ostatních politik s vnější dimenzí

Na **politické úrovni** umožní společná evropská vnější energetická politika lepší začlenění cílů energetické politiky do širěji pojatých vztahů s třetími zeměmi a do politik, které je podporují. To znamená, že v rámci vztahů se světovými partnery, kteří – jako například Spojené státy americké, Kanada, Čína, Japonsko a Indie – čelí podobným problémům v oblasti energetiky a životního prostředí, musí být zvýšen důraz na otázky, jako jsou **klimatické změny, energetická účinnost a obnovitelné zdroje, výzkum a vývoj nových technologií, přístup k celosvětovému trhu a investiční trendy**, s lepšími výsledky v mnohostranných fórech, například OSN, IEA a skupině G8. Jestliže tyto země sníží využití fosilních paliv, bude to přínosem i pro energetickou bezpečnost Evropy. Evropská unie by mohla významně prohloubit dvoustrannou a mnohostrannou spolupráci s těmito zeměmi, aby podpořila racionální využití energie na celém světě, snížila znečištění životního prostředí a posílila průmyslovou a technickou spolupráci na vývoji, demonstracích a zavádění energeticky účinných technologií, obnovitelných zdrojů energie a čistých technologií spalování fosilních paliv se zachycováním a geologickým ukládáním uhlíku. **Zejména musí být zvýšeno úsilí o rozšíření zeměpisné oblasti působnosti systému EU pro obchodování s emisemi**, přičemž by **Evropská unie nejprve měla navrhnout a podporovat mezinárodní dohodu o energetické účinnosti**, jak již bylo výše uvedeno. Navíc by mohl být kladen větší důraz na technickou spolupráci, zejména s ostatními zeměmi, které jsou spotřebiteli energie.

Podobně existují možnosti pro lepší využití **nástrojů obchodní politiky** k podporování takových cílů, jako jsou nediskriminující tranzit energie a vybudování bezpečnějšího investičního prostředí. Evropská unie by se měla zasazovat o lepší dodržování stávajících

pravidel a zásad WTO platných v této oblasti, na nichž by pak měly být založeny dvoustranné nebo regionální iniciativy. Takové dohody mohou zahrnovat ustanovení týkající se otevření trhu, investic, sbližování právních předpisů ve vztahu k otázkám, jako je tranzit a přístup k potrubním vedením, a také hospodářské soutěže. Přísnější tržně orientovaná ustanovení o energetice a obchodu s energií by tímto způsobem byla začleněna do stávajících a budoucích dohod EU se třetími zeměmi.

v) *Energie na podporu rozvoje*

Pro rozvojové země je přístup k energii klíčovou prioritou a subsaharská Afrika má nejomezenější přístup k moderním energetickým službám na světě. Zároveň se v současnosti využívá pouze 7 % potenciálu vodní energie Afriky. Evropská unie by měla prostřednictvím energetické iniciativy Evropské unie a zvyšování prestiže energetické účinnosti v rozvojových programech podporovat dvojí přístup. Zaměření na projekty týkající se obnovitelné energie a malých produkčních jednotek by například mohlo mnoha zemím pomoci omezit svou závislost na dovážené ropě a zvýšit životní úroveň milionů lidí. Uskutečnění mechanismu čistého rozvoje podle Kjótského protokolu by mohlo urychlit investice do takovýchto energetických projektů v rozvojových zemích.

3. ZÁVĚRY

Tato zelená kniha představila novou situaci, které v oblasti energetiky Evropa čelí, vznesla otázky k diskusi a navrhla možné akce na úrovni EU. Je nesmírně důležité, aby byly kroky, které na tuto diskusi navazují, uskutečňovány integrovaným způsobem. Každý členský stát si bude vybírat řešení na základě svých národních priorit. Ve světě, jenž charakterizuje vzájemná závislost jeho součástí, však energetická politika samozřejmě má evropský rozměr.

Evropská energetická politika by měla mít **tři hlavní cíle**:

- *udržitelnost: i) rozvíjet konkurenceschopné obnovitelné zdroje a další nízkouhlíkové zdroje a nosiče energie, zejména alternativní pohonné hmoty; ii) snížit poptávku po energii v Evropě; iii) stát v čele celosvětového úsilí o zastavení změn klimatu a zlepšení kvality ovzduší v jednotlivých lokalitách;*
- *konkurenceschopnost: i) zajistit, aby otevření trhu s energií přineslo prospěch spotřebitelům a hospodářství jako celku a současně aby podporovalo investice do ekologické výroby energie a do zvyšování energetické účinnosti; ii) zmírnit dopad vyšších mezinárodních cen energie na hospodářství EU a její občany; iii) udržet Evropu na čele vývoje v oblasti energetických technologií;*
- *zabezpečení dodávek: zbavit se vzrůstající závislosti Evropské unie na dovážené energii pomocí i) integrovaného přístupu – snižováním poptávky, diverzifikací skladby zdrojů energie v EU s širším využitím konkurenceschopné domácí a obnovitelné energie a diverzifikací zdrojů a tras dodávek dovážené energie; ii) vytvoření rámce, který bude podporovat příslušné investice s cílem uspokojit rostoucí poptávku po energii; iii) lepšího vybavení Evropské unie pro řešení nouzových situací; iv) lepších podmínek pro evropské společnosti, které usilují o přístup k celosvětovým zdrojům; v) zajištění přístupu k energii pro všechny občany a podniky.*

Pro dosažení těchto cílů je důležité jim dát celkový rámec v podobě prvního strategického přezkumu energetiky EU. Účinek tohoto kroku lze dále posílit prostřednictvím **strategického cíle**, který vyvažuje cíle udržitelného využívání energie, konkurenceschopnosti a zabezpečení dodávek; například prostřednictvím snahy o dodržení **minimálního podílu bezpečných a nízkouhlíkových zdrojů energie na celkové skladbě zdrojů energie v EU**. Tak by se propojila volnost, které se členské státy těší při výběru z různých zdrojů energie, a potřeba EU jako celku disponovat takovou skladbou zdrojů energie, která v souhrnu splňuje tři klíčové energetické cíle EU.

Tato zelená kniha předkládá řadu konkrétních návrhů, jak těchto tří cílů dosáhnout.

1. Je potřeba dotvořit vnitřní trh EU s plynem a elektřinou. V rámci akce by mohla být uskutečněna tato opatření:

- vytvoření evropské distribuční soustavy, a to i prostřednictvím vypracování kodexu evropské distribuční soustavy. Rovněž by se měla zvážit potřeba evropského regulačního orgánu a Evropského střediska pro energetické sítě,
- zlepšení propojení,
- vytvoření rámce pro podporu nových investic,
- účinnější oddělení činností,
- posílení konkurenceschopnosti, a to i prostřednictvím lepší koordinace mezi regulačními orgány, orgány pro hospodářskou soutěž a Komisí.

K těmto opatřením je třeba přikročit přednostně; ke konečným závěrům ohledně veškerých dalších opatření, která je třeba přijmout pro urychlené dotvoření vskutku konkurenceschopných celoevropských trhů s elektřinou a plynem, Komise dospěje a konkrétní návrhy předloží do konce letošního roku.

2. Je třeba, aby EU zajistila, že na jejím vnitřní trhu s energií je zaručena spolehlivost dodávek a solidarita mezi členskými státy. Konkrétní opatření by měla zahrnout:

- přezkum stávajících právních předpisů Společenství o zásobách ropy a zemního plynu s cílem zaměřit se na současné úkoly,
- evropskou observatoř pro dodávky energií, podporující průhlednost v otázkách zabezpečení dodávek energie v rámci EU,
- zvýšení bezpečnosti sítě prostřednictvím intenzivnější spolupráce mezi provozovateli sítí a případně formálním evropským seskupením provozovatelů sítí,
- rozsáhlejší fyzické zabezpečení infrastruktury, například prostřednictvím společných norem,
- větší průhlednost, pokud jde o energetické zásoby v evropském měřítku.

3. **Je třeba, aby po celém Společenství probíhala plnohodnotná diskuse o různých zdrojích energie**, tzn. také o nákladech na jejich využívání a o jejich významu, pokud jde o změny klimatu – jen tak totiž lze získat jistotu, že skladba zdrojů energie v EU celkově vede ke splnění cílů zabezpečení dodávek, konkurenceschopnosti a udržitelného rozvoje.
4. **Je třeba, aby se Evropa vyrovnala s úkoly, které před ní staví změny klimatu, způsobem, který je slučitelný s lisabonskými cíli.** Komise by Radě a Evropskému parlamentu mohla navrhnout tato opatření:
- i) jasný cíl v podobě stanovení priorit v oblasti energetické účinnosti, včetně dosažení 20% úspory energie, kterou by jinak EU spotřebovala do roku 2020, a odsouhlasení řady konkrétních opatření pro splnění tohoto cíle, např.:
 - kampaní na podporu energetické účinnosti, včetně úspor v budovách,
 - využití finančních nástrojů a mechanismů pro podporu investic,
 - obnovy souvisejících aktivit v oblasti dopravy,
 - celoevropského systému obchodování s „bílymi osvědčeními“,
 - lepší informovanosti o energetické účinnosti některých spotřebičů, vozidel a průmyslového vybavení a případně minimálních norem pro účinnost;
 - ii) přijetí dlouhodobého pracovního plánu pro obnovitelné zdroje energie, včetně:
 - obnovení snahy o splnění stávajících cílů,
 - posouzení toho, jaké cíle a záměry jsou potřebné za horizontem roku 2010,
 - nové směrnice Společenství o vytápění a chlazení,
 - podrobného plánu stabilizace a postupného snížení závislosti EU na dovážené ropě,
 - iniciativ s cílem přiblížit ekologické a obnovitelné zdroje energie trhům.
5. **Strategický plán pro energetické technologie**, na jehož základě se budou optimálně využívat zdroje v Evropě, stavět na evropských technologických platformách a s případným využitím společných iniciativ v oblasti technologií a společných podniků rozvinout základní trhy pro energetické inovace. Tento plán by měl být Evropské radě a Evropskému parlamentu předložen ke schválení co nejdříve.
6. **Společná vnější energetická politika.** Aby bylo možné reagovat na problémy, které vyvolávají vysoké a nestabilní ceny energií, rostoucí závislost na dovozu, strmý celosvětový růst poptávky po energii a globální oteplování, je potřeba, aby EU disponovala jasně vymezenou vnější energetickou politikou, kterou by se jednotně řídila na úrovni jednotlivých členských států a současně na úrovni Společenství. Za tímto účelem Komise navrhuje:

- stanovit evropské priority pro výstavbu nové infrastruktury nutné pro zabezpečení dodávek energie v EU,
- vypracovat smlouvu o celoevropském energetickém společenství,
- navázat nové energetické partnerství s Ruskem,
- vytvořit nový mechanismus Společenství, který umožní rychlou a koordinovanou odezvu v situacích nouzových vnějších energetických dodávek, které mají dopad na dodávky v EU,
- prohloubit vztahy s významnými výrobci a spotřebiteli,
- uzavřít mezinárodní dohodu o energetické účinnosti.